Sisäministeriö LAUSUNTO SM2017-00464

PO Koivu Virpi(SM) 27.11.2017

Viite
U 26/2017 vp; UJ 34/2017 vp; COM(2017) 8 final

Asia
EU/OSA; Hallintovaliokunta tiistai 28.11.2017 klo 12:15 / U 26/2017 vp; asiantuntijakuuleminen

Komission ehdotus asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus)

Euroopan komissio antoi 10.1.2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (COM(2017) 8 final). Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa hyväksyttiin 8.6.2017 neuvoston yleisnäkemys ehdotuksesta unionin toimielinten tietosuoja-asetukseksi. Euroopan parlamentissa hankkeesta vastaava kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) hyväksyi toimielinten tietosuoja-asetusta koskevan mietinnön 12.10.2017. Kolmikantaneuvottelut ovat käynnistyneet.

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmän liitteenä olevassa perusmuistiossa ilmaistun Suomen kannan mukaisesti on tärkeää, että unionin toimielimiä ja elimiä koskeva tietosuojasääntely on mahdollisimman yhdenmukaista yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Euroopan parlamentti on ehdottanut, että asetuksen soveltamisala laajennettaisiin koskemaan myös poliisi- ja rikosoikeudellisesta yhteistyöstä vastaavien virastojen (EPPO, Europol, Eurojust) operatiiviseen toimintaan liittyvää henkilötietojen käsittelyä, jota koskevia säännöksiä ei sisälly neuvoston yleisnäkemykseen. Parlamentti esittää asetusehdotukseen lisättäväksi uutta VIIIa lukua, jossa säädettäisiin *operatiivisten henkilötietojen käsittelystä*. Luvun säännöksiä sovellettaisiin SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttavien unionin toimielinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sekä SEU 42(1), SEU 43 ja SEU 44 mukaisten operaatioiden suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Luvun VIIIa säännöksillä poikettaisiin useista asetusehdotuksen säännöksistä, mukaan lukien rekisteröidyn oikeuksia ja niiden rajoittamista koskevista säännöksistä. Soveltamisalan laajennukseen ja uuteen VIIIa lukuun liittyen parlamentti esittää asetusehdotuksen loppuun lisättäväksi useita säännöksiä, joilla muutettaisiin ja osittain kumottaisiin olemassa olevaa sääntelyä, jota sovelletaan poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön virastojen sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan operaatioiden suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.

Perusmuistiossa ilmaistun Suomen kannan mukaisesti Euroopan parlamentin edellä mainittuihin muutosehdotuksiin olisi syytä suhtautua pidättyvästi, minkä tueksi voidaan esittää sekä oikeudellisia että kyseisiä virastoja koskevia toiminnallisia näkökohtia. Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun nojalla annettavissa, näiden lukujen soveltamisalaan kuuluvia toimielimiä ja laitoksia koskevissa säädöksissä on mahdollista vahvistaa myös tietosuojaa koskevat säännöt. Jos tällaiset säännökset sisältyvät kyseisiä toimielimiä ja laitoksia koskeviin säädöksiin, niitä olisi erityissäännöksinä sovellettava ensisijaisesti. Operatiiviseen toimintaan liittyviä henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä sisältyy esimerkiksi Euroopan

unionin lainvalvontavirastosta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2016/794 (Europol-asetus).

Ehdotetut muutokset eivät ole tarpeellisia myöskään Europolin toiminnan näkökulmasta. Europol-asetuksen tietosuojasäännöksissä on huomioitu kattavasti Europolin tehtäviin liittyvät tarpeet sekä Europolin ja EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten yhteistyöhön liittyvät operatiiviset tarpeet. On syytä huomata, että Europolilla ei ole itsenäisiä tutkintatoimivaltuuksia, vaan Europol-asetuksen mukaan sen tavoitteena on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja (3 artiklan 1 kohta). SEUT 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava olemalla yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Komission ehdotuksen tarkoituksena on ollut, että unionin toimielinten tietosuoja-asetusta ei sovellettaisi rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla toimiviin unionin virastoihin siltä osin kuin näihin virastoihin sovellettavassa unionin oikeudessa on erityiset säännökset henkilötietojen käsittelystä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2016/680 (rikosasioita koskeva tietosuojadirektiivi) ei sen 2 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suorittavat unionin toimielimet, elimet ja laitokset. Esimerkiksi Europolin osalta tarkoituksena on ollut, että sen operatiiviseen toimintaan liittyvät henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset sisältyisivät kaikilta osin Europol-asetukseen.

Komission ehdotuksessa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että rikosoikeuden alalla tehtävään oikeudelliseen yhteistyöhön ja poliisiyhteistyöhön liittyvää toimintaa harjoittavien virastojen tietosuojasäännöksissä olisi otettava huomioon asetusehdotuksen taustalla olevat periaatteet, ja niiden olisi oltava yhdenmukaisia tietosuojadirektiivin kanssa. Sisäministeriön hallinnonalan näkökulmasta tämä on myös tärkeää. Europol-asetuksen ja tietosuojadirektiivin säännösten välillä on joitakin eroja, mutta näiden merkitystä ei ole arvioitu tarkemmin. Esimerkiksi Europol-asetuksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva 30 artikla poikkeaa tietosuojadirektiivin vastaavasta artiklasta biometristen tietojen osalta. Mahdolliset näiden kahden erityissäädöksen yhteensovittamiseen liittyvät kysymykset olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisinta ratkaista niiden soveltamisen yhteydessä.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi